

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**77-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

16 травня – 22 травня 2025 р.

*В.О. Шульга, асистент
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»,
аспірант Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса*

РЕАБІЛІТАЦІЙНІ, НЕРЕАБІЛІТАЦІЙНІ ТА НЕЙТРАЛЬНІ ПІДСТАВИ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Розуміння підстав, за якими може бути закрите кримінальне провадження, є важливим для належного застосування закону та забезпечення правової визначеності. Однак, існуюче різноманіття підстав і критеріїв, що використовуються в науці, ускладнює їх систематизацію та правильне застосування. Це обумовлює необхідність детального дослідження класифікації підстав закриття кримінального провадження з метою підвищення ефективності та обґрунтованості процесуальних рішень.

У теорії кримінального процесу існує низка класифікацій підстав закриття кримінального провадження, що базуються на різних критеріях, але традиційно поділяються: реабілітаційні та нереабілітаційні; процесуальні та матеріальні; юридичні та фактичні; імперативні та дискреційні; загальні та спеціальні; умовні та безумовні [1]. При цьому, у ст. 284 КПК України та інших нормах закону надається лише перелік підстав, без будь-якого поділу чи класифікації.

Найбільш популярним (вочевидь, завдяки максимальній прикладній орієнтованості) є поділ усіх підстав для закриття кримінального провадження на реабілітаційні та нереабілітаційні, з посиланням на п. 2 ст. 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», відповідно до якого право на відшкодування шкоди виникає у випадках закриття кримінального провадження за (а) відсутністю події кримінального правопорушення, (б) відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення або (в) не встановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді і вичерпанням можливостей їх отримати. У зв'язку з цим у правовій доктрині прийнято підстави закриття кримінального провадження, передбачені п.п. 1-3 ч. 1 ст. 284 КПК України відносити до реабілітаційних, а інші – до нереабілітаційних [2].

В контексті розгляду цієї класифікації варто погодитись із дослідниками, які зазначають, що вона не є повною і не відповідає вимогам

сучасного кримінального процесу. Зокрема, Л. Лобойко пропонував у цьому аспекті здійснити поділ на: (реабілітаційні, nereабілітаційні, а також нейтральні [3]. Такий підхід підтримується й І. Гловюк з вказівкою на те, що до нейтральних (формальних) підстав для закриття кримінального провадження варто відносити підстави, передбачені п.п.3-1, 6, 7, 8, 9-1, 10 ч.1 ст.284 КПК України [4].

Цілком погоджуючись тим, що поділ лише на дві групи вже не охоплює усіх передбачених підстав для закриття кримінального провадження й існує потреба поряд із реабілітаційними та nereабілітаційними виділяти також нейтральні підстави для закриття провадження, маємо вказати, що, на наш погляд, про нейтральність може йтися в тих випадках, коли в провадженні відсутній суб'єкт, якого реабілітують або не реабілітують – тобто, коли йдеться про закриття так званого «фактового» провадження (або провадження, де жодній особі не повідомлялось про підозру чи повідомлення про підозру було скасоване рішенням слідчого судді). В такій ситуації в кримінальному провадженні відсутній «орієнтир», зважаючи на який ми можемо оцінити підставу як реабілітаційну або nereабілітаційну, а відтак маємо визнавати її нейтральною. В свою чергу, на наш погляд, тут можна піти далі і вказати на те, що нейтральні підстави закриття кримінального провадження можуть бути поділені на безумовно-нейтральні та умовно-нейтральні. Безумовно-нейтральною підставою для закриття кримінального провадження на сьогодні є лише підстава, передбачена п. 3-1 ч.1 ст. 284 КПК – «не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який згідно із законом може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі». Умовно-нейтральними є підстави, передбачені п. 1 і п. 2 ч.1 ст. 284 КПК (відсутність події та відсутність складу кримінального правопорушення), оскільки вказані підстави, будучи реабілітаційними за умови якщо провадження закривається по відношенню до підозрюваного, стають нейтральними за умови, що в провадженні нікому про підозру не повідомлялось.

Водночас, за умови сприйняття підстав для закриття провадження через призму предмету нашого дослідження (яким є закриття кримінального провадження судом першої інстанції), варто вказати, що класифікаційний розподіл таких підстав на реабілітаційні, nereабілітаційні, нейтральні є взагалі неможливим. Річ у тім, судове провадження може розпочатися лише за умови, що в провадженні є підозрюваний (який на судових стадіях набуває статусу обвинуваченого), а відтак провадження не може бути «фактовим», тож про нейтральні підстави вже не йдеться. У свою чергу, як підготовче провадження, так і

розгляд в суді першої інстанції унеможлиблюють виділення реабілітаційних підстав. Річ у тім, що для констатації реабілітаційних підстав для закриття провадження (відсутність події, відсутність складу, недостатність доказів) необхідним є дослідження доказів, що на стадії підготовчого провадження заборонено, і можливе лише на стадії судового розгляду. Однак, якщо за результатами дослідження доказів на стадії судового розгляду буде встановлено відсутність події або складу кримінального правопорушення, чи недостатність доказів для визнання особи винною, то це потягне за собою не закриття провадження за реабілітаційною обставиною, а винесення виправдувального вироку.

Проте, такий хід думок зобов'язує підняти питання про те, до якої класифікаційної групи варто відносити підставу для закриття кримінального провадження, передбачену ч. 2 ст. 26 КПК – відмова прокурора від підтримання обвинувачення. Річ у тім, що якщо орієнтуватися на п. 2 ст. 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», то вказана підстава там не названа, а отже є нереабілітаційною. Однак, якщо підходити до питання не формально, а зважати на сутнісну сторону вказаної підстави, то варто визнати, що прокурор відмовляється від обвинувачення тоді, коли не бачить перспективи судового розгляду, оскільки розуміє, що не зможе довести наявності події кримінального правопорушення, наявності складу кримінального правопорушення або причетності обвинуваченого до вчинення кримінального правопорушення. Відтак, в основі рішення прокурора про відмову від обвинувачення лежать факти, які відносять до реабілітаційних підстав, а відповідно й закриття провадження у зв'язку із відмовою прокурора від підтримання обвинувачення теж має розцінюватися як реабілітаційна підстава (на що вже вказували окремі дослідники [5]).

На наш погляд, в даному випадку йдеться про законодавчу недосконалість і необхідність внесення відповідних коректив до КПК України.

Література:

1. Шилова Д. Класифікація підстав до закриття кримінальної справи. *Університетські наукові записки*. 2010. №.10. С. 152-159.

2. Пришедько О. Проблематика поділу підстав закриття кримінального провадження на реабілітуючі та нереабілітуючі. *Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності* : Матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.) / уклад.: Л. І. Аркуша, О. О. Торбас, В. А. Завтур ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 60-63. URL: <https://hdl.handle.net/11300/24971>

3. Лобойко Л., Банчук О. *Кримінальний процес: Навчальний посібник*. Київ: Ваіте, 2014. 280 с. С.260

4. Гловюк І. Щодо питання удосконалення моделі закриття кримінального провадження у судовому провадженні. Питання боротьби зі злочинністю. 2021. Т. 42. С. 130–137. URL: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2021-42-130>

5. Колодчин В. Повноваження прокурора в судовому провадженні у першій інстанції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 20 с.

УДК 347.7

*Пасічко Сергій, студент групи 101-П
Науковий керівник:
В.О. Шульга, асистент
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: ПОГЛЯД НА ПРАВОЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Криптовалюта стала важливим елементом не тільки сучасної цифрової економіки, але й майбутньої. Тільки за останні 24 години в топ-50 бірж обіг активів сумарно сягає 13 мільярдів доларів[6]. Проте їх правове регулювання лишається досі не сформованим. Сучасні тенденції розвитку публічно-приватного права в Україні потребують нових кроків задля унормування цього спрямування економіки. Правова база для регулювання криптовалют, що буде створена, має відповідати як міжнародним стандартам, так і внутрішнім потребам економіки. Головним аспектом цього процесу є легалізація криптовалютних операцій та їх інтеграція у фінансову систему країни.

Найбільший крок України у цьому напрямку Закон України «Про віртуальні активи» (Закон № 2074-ІХ) [4], прийнятий у лютому 2022 року, визначає віртуальні активи як об'єкти цивільних прав, але ще не набрав чинності через необхідність внесення змін до Податкового кодексу України, що регулюють оподаткування операцій з такими активами [3].

Згідно з прийнятим законом, регулювання криптовалют в Україні повинно здійснюватися через три основні органи: Національний банк України (НБУ), Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), а також новий спеціалізований орган, який мав би контролювати віртуальні активи в цілому, зокрема незабезпечені активи, такі як біткоїн [5]. Проте, незважаючи на визначену компетенцію, через складнощі правової класифікації та розподілу повноважень, реальний контроль за криптовалютами залишається неефективним.